

Тетяна ЛАЗАРЕВА,

здобувач другого магістерського рівня вищої освіти зі спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність», провідний інженер кафедри права Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», Харків, Україна
e-mail: t.lazareva@khai.edu,
ORCID: 0009-0009-3827-6102

Науковий керівник: Віталій ПАВЛИКІВСЬКИЙ,

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри права Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», Харків, Україна
e-mail: pvictor@i.ua,
ORCID: 0000-0002-1190-9303

DOI: <https://doi.org/10.32620/pls.2024.5.11>

ІНФОРМАЦІЯ З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ ТА ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Анотація: У науковій роботі розглядається проблема функціонування інформації з обмеженим доступом в освітніх установах України, зокрема в контексті нормативно-правового врегулювання доступу та використання такої інформації. Аналізуються законодавчі обмеження обігу інформації, зокрема конфіденційної, а також у сфері державної, банківської та комерційної таємниці, та їх вплив на діяльність закладів вищої освіти з підготовки спеціалістів для оборонної та науково-технічної сфери. Особливу увагу приділено законодавчим актам, що регулюють доступ до інформації, таких як закони про державну таємницю та захист конфіденційних даних. Аналізуються ризики, пов'язані з порушенням законодавства та витоком конфіденційної та таємної інформації, а також необхідність створення внутрішніх процедур для захисту такого виду інформації в закладах освіти. Пропонуються шляхи усунення ризиків, пов'язаних з функціонуванням інформації з обмеженим доступом в закладах вищої освіти.

Ключові слова: інформація, інформація з обмеженим доступом, освітній процес, класифікація, конфіденційність, державна таємниця, банківська таємниця, кримінальна відповідальність, персональні дані, заклад вищої освіти.

Інформація з обмеженим доступом є інформацією, доступ до якої обмежений за певними умовами через її важливість або конфіденційність. В Україні законодавчо визначаються різні види такої інформації, зокрема державна таємниця, банківська таємниця, комерційна таємниця та інші.

Основним законодавчим актом, що визначає особливості обігу різного виду інформації в державі є закон України "Про доступ до публічної інформації" [1]. Згідно цього закону інформація поділяється на відкриту та з обмеженим доступом. До інформації з обмеженим доступом закон відносить конфіденційну, службову та таємну.

Інформація з обмеженим доступом у сфері національної безпеки (таємна інформація), як правило, містить дані, що можуть впливати на обороноздатність, незалежність та суверенітет нашої держави. В освітньому процесі функціонування такого виду інформації пов'язується з науково-дослідними роботами в оборонній сфері та підготовці спеціалістів для

оборонної та науково-технічної галузі. Доступ до державної таємниці та використання державної таємниці в освітньому процесі можливе тільки в рамках відповідних дозволів та за участю осіб з допуском до державної таємниці [2].

Інформація про фінансові та банківські операції закладів вищої освіти (банківська таємниця) — у випадку, якщо заклад має приватну форму власності або співпрацює з банками. Закон України "Про банки та банківську діяльність" передбачає захист банківської таємниці, що обмежує доступ до інформації про клієнтів банків та їх фінансові операції [3]. У освітньому процесі використання такої інформації можливо лише у випадках, що не порушують вимоги законодавства щодо її збереження та доступу.

Потребують захисту в роботі закладів вищої освіти і алгоритми роботи з конфіденційною інформацією, наприклад у сфері економічної діяльності, використання персональних даних, авторського права тощо. Створення системи

доступу персоналу ЗВО до такого виду інформації дозволяє обмежити використання цих даних сторонніми особами. Робота з особистими даними студентів та викладачів вимагає обов'язкового дотримання законів про захист персональних даних [4] та доступу до публічної інформації. Важливими є норми щодо збору, обробки, зберігання та використання таких даних. В освітніх установах повинні бути розроблені внутрішні процедури для захисту такої інформації, а також визначено коло осіб, які мають право на доступ до неї. На жаль, на сьогодні робота в цьому напрямку знаходиться на початковому рівні.

В залежності від важливості та чутливості інформації, що функціонує в закладах освіти можуть бути визначені різні рівні доступу до останньої: таємний, конфіденційний, службовий. Кожен рівень повинен визначати відповідальне коло осіб, які мають право на доступ до інформації, а також встановлювати відповідні правила її обробки та збереження. Такий підхід допоможе закладам освіти ефективно управляти великими обсягами даних, запобігати витокам та зловживанням, забезпечуючи тим самим законність та доступність функціонування інформації в зазначених закладах.

Під час розробки відповідних правил функціонування інформації в ЗО на різних рівнях повинні враховувати особливості та обмеження, що встановлюються законами та підзаконними актами відносно певного виду інформації, зокрема наприклад, закон України «Про державну таємницю» визначає порядок віднесення інформації до державної таємниці, засекречування, розсекречування її матеріальних носіїв та охорону державної таємниці з метою захисту національної безпеки України.

В залежності від ступеня суспільної небезпечності та наслідків порушень у сфері інформаційних відносин можуть бути передбачені різні види відповідальності: дисциплінарна, цивільна, адміністративна та кримінальна.

Порушення норм законодавства щодо доступу до інформації з обмеженим доступом може бути підставою для кримінальної відповідальності. Зокрема, ст. 328 КК України передбачає кримінальну відповідальність за незаконне розголошення державної таємниці, ст. 176 КК України – за порушення авторського права і суміжних прав, ст. 177 КК України – за порушення прав на винахід, ст. 182 КК України – за порушення недоторканності приватного життя [5]. Враховуючи законодавчі обмеження з розпорядження інформацією з обмеженим доступом, освітні установи зобов'язані дотримуватись вимог щодо її зберігання та обробки, зокрема у сфері наукових досліджень, господарської діяльності, трудових відносин з працівниками. Їх недотримання становить загрозу не лише для окремих працівників таких закладів, але й для освітнього закладу в цілому.

Зростаюча залежність закладів освіти від інформаційних технологій створює ризики витоку конфіденційної інформації і потребує перегляду систем захисту інформації в діяльності закладу освіти та відповідного навчання працівників

освітніх установ.

В таких умовах заклади освіти потребують розширення внутрішніх механізмів контролю за обігом інформації з обмеженим доступом, забезпечуючи дотримання вимог законодавства щодо її обробки та зберігання. Захисту підлягають не тільки комп'ютерні пристрої, а й усі технічні засоби, які мають контакт з інформаційними відомостями.

Висновки.

Враховуючи важливість інформаційної складової в діяльності освітніх установ видається необхідним встановлення внутрішнього контролю закладів освіти за обігом інформації з обмеженим доступом. В залежності від важливості та чутливості інформації, доцільно запровадити відповідні нормативні та організаційні вимоги щодо доступу до такого виду інформації: таємний, конфіденційний, службовий. Кожен рівень повинен визначати відповідальне коло осіб, які мають право на доступ до інформації, а також встановлювати відповідні правила її обробки та збереження. Такий підхід допоможе закладам освіти, запобігати незаконним витокам та зловживанням, забезпечуючи тим самим законність та доступність функціонування інформації в зазначених закладах.

Бібліографічні посилання

1. Закон України "Про доступ до публічної інформації" ВВР, 2011, № 32, ст. 314 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>.
2. Закон України "Про державну таємницю" ВВР, 1994, № 16, ст.93 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>
3. Закон України "Про банки та банківську діяльність" ВВР, 2001, № 5-6, ст.30 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
4. Закону України "Про захист персональних даних" ВВР, 2010, № 34, ст. 481 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>
5. Кримінальний кодекс України, ст. 328, ст. 176, ст. 177, ст. 182, ВВР, 2001, № 25-26, ст.131 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

T. Lazareva, V. Pavlykivskyi

Information with restricted access and its use in the educational process.

Abstract: The scientific work examines the problem of the functioning of information with limited access in educational institutions of Ukraine, in particular in the context of regulatory and legal regulation of access and use of such information. Legal restrictions on the circulation of information, in particular confidential information, as well as in the field of state, banking and commercial secrets, and their impact on the activities of higher education institutions for training specialists for the defense and scientific and technical spheres are analyzed. Particular attention is paid to legislation regulating access to information, such as laws on state secrets and protection of confidential data. The risks associated with the violation of legislation and the leakage of confidential and secret information are analyzed, as well as the need to create internal procedures to protect this type of information in educational institutions. Ways to eliminate risks

associated with the functioning of information with limited access in higher education institutions are proposed.

Keywords: information, information with limited access, educational process, classification, confidentiality, state secret, banking secret, criminal liability, personal data, institution of higher education.

Зразок для цитування:

Лазарева Т., Павликівський В. Інформація з обмеженим доступом та її використання в освітньому процесі. Пропілії права та безпеки: наук. журнал. Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», 2024. № 5. С. 46-48. DOI: <https://doi.org/10.32620/pls.2024.5.11>.